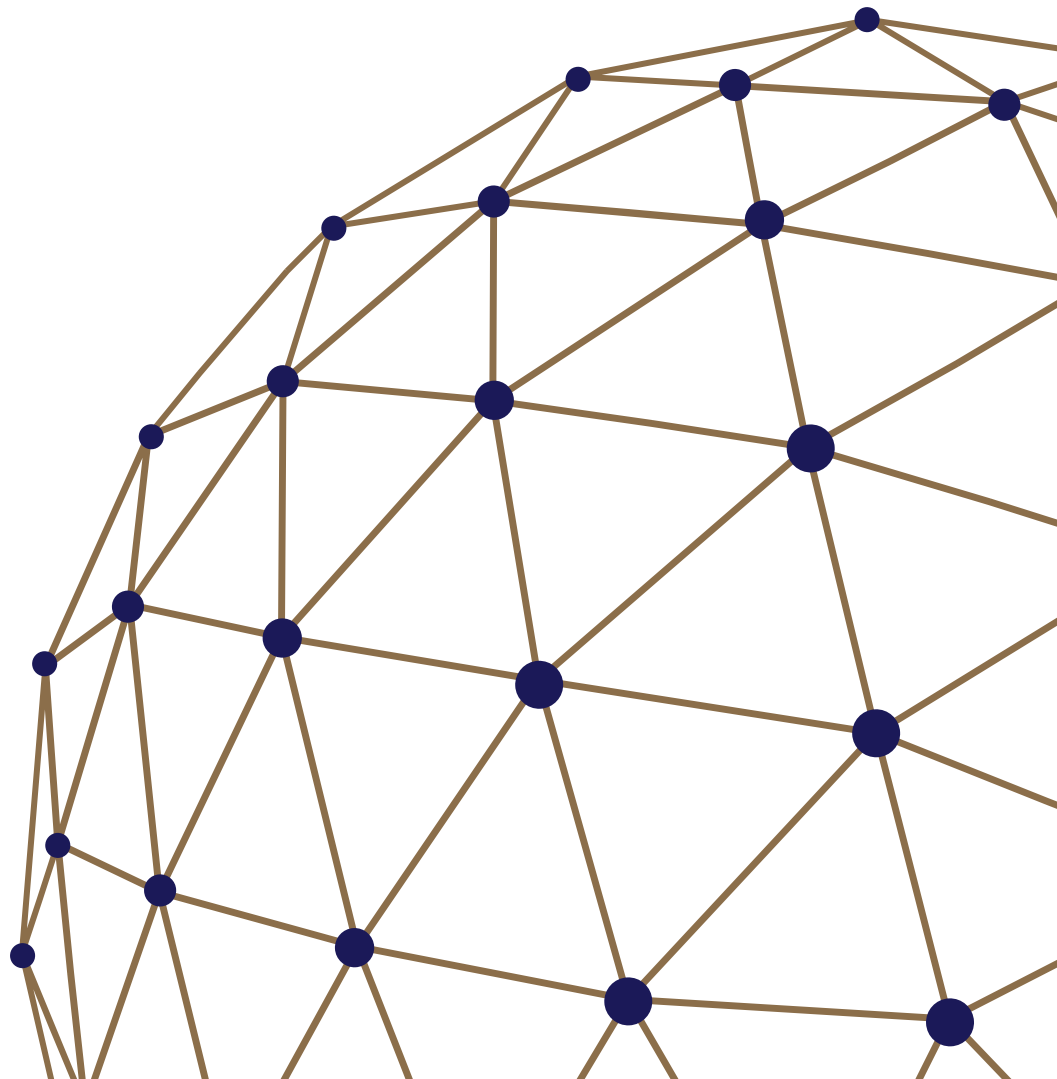

Hitelezési folyamatok

2013. augusztus

Hitelezési folyamatok

2013. augusztus

Hitelezési folyamatok

(2013. augusztus)

Az elemzést készítette: Dancsik Bálint, Fábrián Gergely, Oláh Zsolt

(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: dr. Balog Ádám alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1850 Budapest, Szabadság tér 8-9.

www.mnb.hu

A Hitelezési folyamatok című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár- és nem árjellegű feltételeket. A nem árjellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az árjellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezenfelül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák a következők:

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a bankrendszeri (bankok és külföldi bankok fiókjai) mérlegstatisztikák alapján. Az új kihelyezések volumene és a bankrendszeri hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül.
- A nem árjellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 85–95 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A hitelezési felmérésben árjellegű feltételek is szerepelnek kvalitatív módon, mégpedig a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak.
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz árjellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható a referenciakamatra, illetve a referenciakamat feletti felárra.
- A hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.

A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.

Tartalom

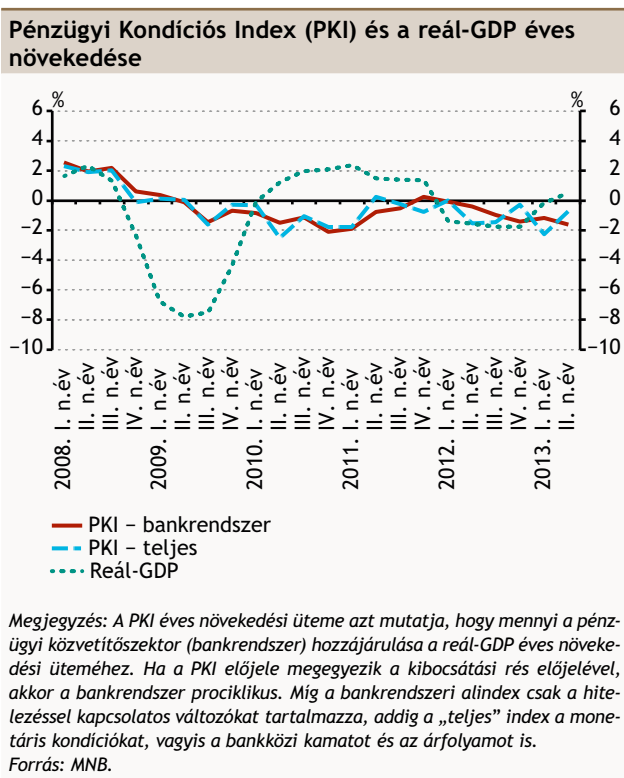
1. Vezetői összefoglaló	6
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	7
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben	13
Melléklet: Módszertani megjegyzések	18

1. Vezetői összefoglaló

A bankrendszer hitelkínálati korlátai továbbra is szigorúak, azokat egyelőre csak a jegybanki és állami intézkedések lazítják. A jegybanki kamatlépések általánosan 3 százalékponttal, a Növekedési Hitelprogram a részt vevő kkv-k esetében közel 4 százalékponttal, az állami kamattámogatás igénybevétele a lakáscélú hitelezésnél pedig mintegy 2 százalékponttal mérsékli a finanszírozási költségeket.

A vállalati szegmensben 2013 második negyedében tovább zsugorodott a hitelállomány, éves alapon mintegy 6,4 százalékkal. A csökkenés az előző időszaktól eltérően elsősorban a hosszú lejáratú hiteleket érintette. A hitelezési feltételek némileg enyhültek az előző negyedévhez képest, azonban a hitelkínálati korlátok továbbra is szigorúak. A szélesebb körű enyhítéseknek továbbra is gátat szab a bankok óvatossága. A forint-hitelkamatokban megfigyelhető csökkenő pálya folytatódott, amivel továbbra is lekövetik a hazai jegybanki alapkamat csökkentéseit. Mindent összevetve továbbra is elmondható, hogy a kedvező kamatfeltételek a szigorú nem árjellegű feltételek miatt csak a vállalatok egy szűk körét érinthetik. A hitelkínálati korlátokat a jegybank Növekedési Hitelprogramja oldja a kkv-szegmensben, aminek hatása a harmadik negyedévben várható.

A háztartási szegmensben is tovább folytatódott a hitelállomány leépülése, aminek üteme éves alapon 5,4 százalék volt. Ugyanakkor az új hitelkihelyezések volumene elmozdult a korábbi történelmi mélypontról, ami nagymértékben az állami kamattámogatásos kihelyezések élénkülésének is köszönhető. A háztartási hitelfeltételekben tovább folytatódtak az enyhítések. A megvalósult ügyleteknél a teljes hitelköltség csökkent; a lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége 10 százalék alá csökkent, erre egyedül 2010 második felében volt példa. Ugyanakkor a kamatfelár továbbra is magasnak számít, nemzetközi összehasonlításban is. Az enyhítések ellenére a hitelezési feltételek még mindig szigorúnak számítanak.

A vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait, valamint a monetáris kondíciókat összegző Pénzügyi Kondíciós Index szerint a szigorú kondíciók továbbra is gátat szabnak a hitelállomány bővülésének, és akadályozzák a kibocsátási rés záródását.

2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben

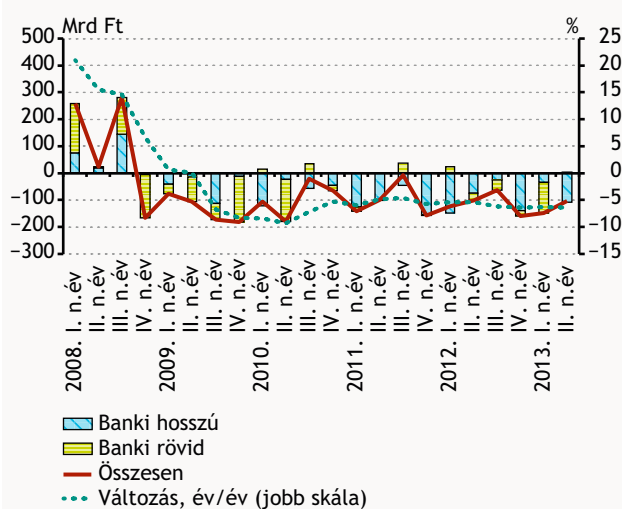
A vállalati szegmensben folytatódott a hitelállomány mérséklődése, a második negyedévben 105 milliárd forint értékben, ami 6,4 százalékos éves állományleépülési ütemnek felel meg. A hitelállomány zsugorodása az első negyedévtől eltérően a hosszú lejáratú hiteleknek tulajdonítható. A devizahitelek ismételten csökkentek, a forinthelekkel hasonló volumenben. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankrendszer szintjén a hitelezési feltételek némileg enyhültek az előző negyedévhez képest, a válaszadók többsége azonban még a feltételek változatlanóságáról számolt be. A hitelezési környezet érdemi javulásához a feltételek tartós és széles körű enyhítése lenne szükséges, ennek azonban gátat szab a bankok óvatossága. A forint-hitelkamatok továbbra is lekövetik a jegybanki alapkamat csökkenését, míg az eurokamatok emelkedtek a negyedév során. A kamatfelárak továbbra sem számítanak kiugrónak a régiós átlaghoz képest. A kedvező kamatfeltételek a szigorú nem árjellegű feltételek miatt csak a vállalatok egy szűk körét érinthetik. A Pénzügyi Kondíciós Index alapján a bankrendszer a vállalati hitelezésben továbbra is kontraktív, fékezve ezzel a gazdasági kilábalást.

A bankrendszer kontraktív viselkedésén a kkv-szegmensben a Növekedési Hitelprogram enyhít a finanszírozási költségek közel 4 százalékpontos csökkentése révén. A várakozásoknak megfelelően a hitelkeretek nagy részének felhasználása augusztus-szeptemberben várható, így az NHP hatása a harmadik negyedévi hitelezési folyamatokban válik láthatóvá. Az augusztusi eleji számokban már érzékelhető a lehívások gyorsuló növekedése. Az eddigi adatok kedvezőek abból a szempontból, hogy a keresleten belül jelentős az új beruházási hitelek aránya.

A vállalati hitelezés mérséklődése folytatódott 2013 második negyedévében is, ami döntően a hosszú lejáratú hitelek állományát érintette.¹ 2013 második negyedévében éves alapon 6,4 százalékkal csökkent a bankrendszer nem pénzügyi vállalati hitel-állománya, a vizsgált negyedév alatt összesen 105 milliárd forinttal (1. ábra). A mérséklődés egésze a hosszú futamidejű hitelek állományán realizálódott, míg a rövid lejáratú hitelek ugyan enyhe mértékben ugyan, de bővültek a vizsgált időszakban. Az előző negyedév megfigyeléseivel ellentétben a devizahitelek állománya újból mérséklődött a forinthelekével megegyező mértékben.

A bruttó hitelkihelyezések volumene 2011 és 2012 azonos időszakánál is kedvezőbben alakulnak. A hitelállomány változása az új kihelyezések és a tőketörlesztések, valamint eladott, leírt követelések egyenlege. A vállalati új kihelyezések kedvezőbben alakultak, továbbra is számottevő azonban a lejárat állomány (eladott, leírt követelések volumene továbbra is alacsony), ami miatt a nettó hitelállomány változása ismét negatív lett. Az új volumen (bruttó hitelkihelyezés) összesen 691 milliárd forintot tett ki 2013

1. ábra
A vállalati szektor banki hitelállományának nettó negyedéves változása futamidő szerint

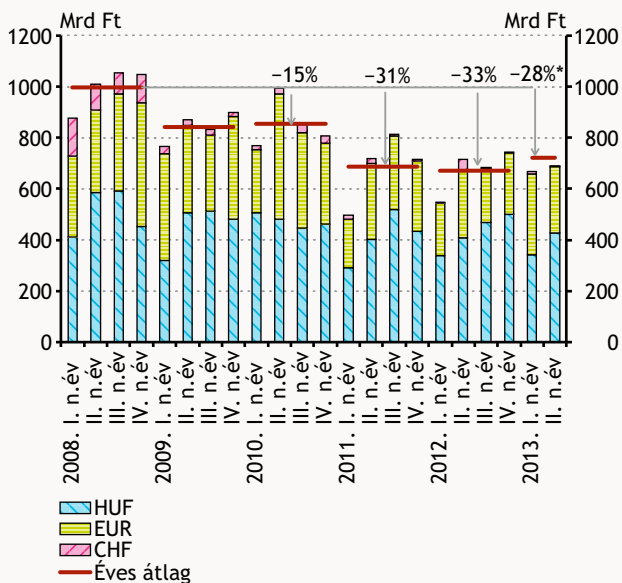

Megjegyzés: Szезonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Pénzügyi vállalkozások bankba történő olvasztása ki van szűrve az adatokból.

Forrás: MNB.

¹ Az első negyedévben a korábbi két évhez képest nőtt a nem banki, különösen a nettó külföldi finanszírozás, 197 milliárd forinttal. Ezen forrásokat azonban a vállalatok egy szűk köre tudja csak igénybe venni, így a gazdasági szereplők jelentős részénél nem hat a hitelkorlátok enyhülésének irányába.

2. ábra
Bruttó vállalati hitel-kibocsátás

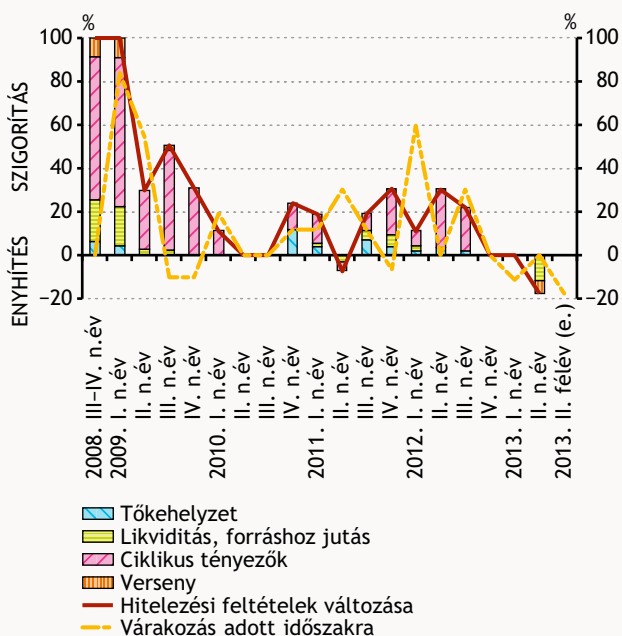

* Éven belüli adatok arányosítása alapján.
Forrás: MNB.

második negyedévben, ami meghaladja az előző negyedévi értéket. 2013 első félévének teljes hitelkihelyezése mind 2011, mind pedig 2012 azonos időszakának volumeneinél nagyobb volt, döntően az első negyedév kedvezőbb folyamatainak eredményeként (2. ábra). Bár az év elején főként a devizahitel-kibocsátás alakult kedvezőbben a korábbi évekhez képest, a második negyedévben a forintHITELEK volumene haladta meg a korábbi évek azonos időszaki értékeit.

A hitelezési felmérés alapján összességében enyhültek a vállalati hitelezési feltételek. A bankok előző felmérésben kinyilvánított várakozásai alapján a feltételek változatlan-ságára számíthatunk, a kérdőívre adott válaszok szerint azonban 2013 második negyedévében a bankrendszer nettó értelemben vett 18 százaléka enyhített a vállalati hitel-feltételeken (3. ábra). A feltételek enyhülésére utoljára 2011 második negyedévében volt példa. Hozzá kell tenni viszont, hogy a bankok döntő többsége a feltételek változatlan-ságáról számolt be, így az összesített értéket még nem kezelhetjük hitelezési fordulatként.

3. ábra
Az egyes tényezők hozzájárulása a bankok hitelezési kondícióinak változásához a vállalati szegmensben

Megjegyzés: A szigorítók és enyhítők különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Adott tényezők hozzájárulása a bekövetkezett szigorításhoz/ enyhítéshez a szigorítás/enyhítés arányában normálva.
Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

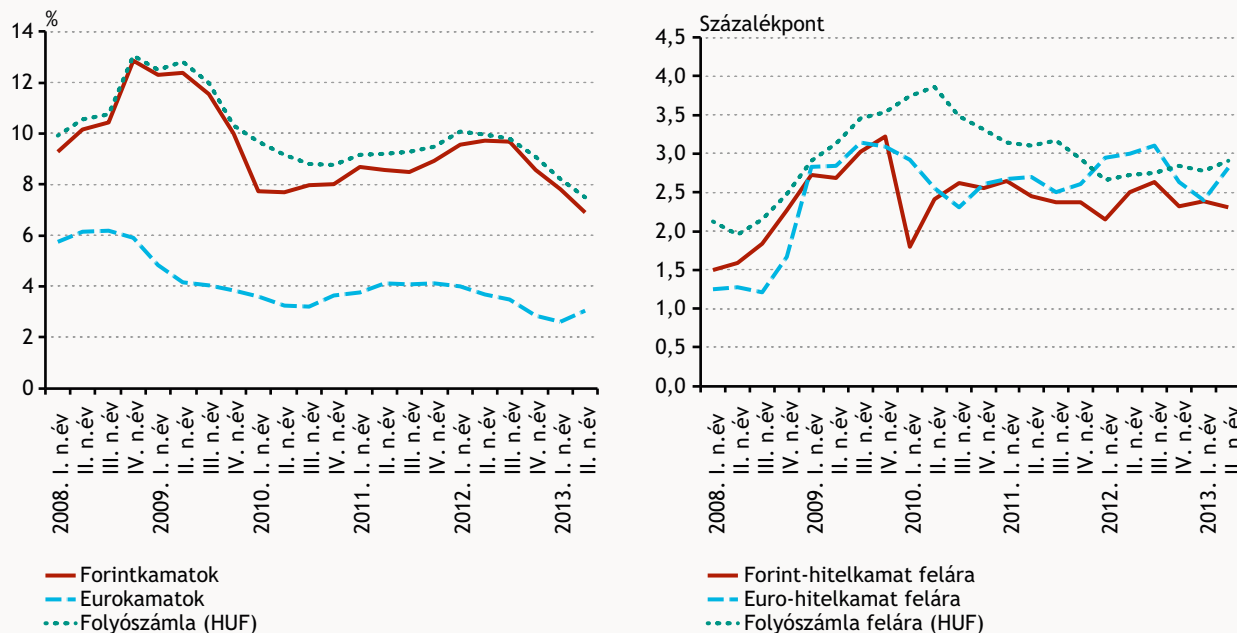
Szélesebb körű enyhítéseknek a bankok óvatossága szab gátat. A gazdasági kilátások és iparág-specifikus problémák továbbra is a feltételek szigorítása irányába hatottak, a likviditási helyzet azonban már nettó értelemben a bankrendszer több mint felénél a feltételek enyhülésének irányába mutat. A bankok nettó értelemben vett 27 százaléka-nál hasonlóan hatottak a piaci részesedési célok is. Előre tekintve a bankrendszer nettó 18 százaléka jelezte a feltételek enyhülését a következő félévre vonatkozóan.

A forint-hitelkamatok csökkenése folytatódott. A megvalósult tranzakciók alapján a forintHITELEK átlagos negyedéves kamata az első negyedévet jellemző 7,8 százalékról 6,9 százalékra mérséklődött (4. ábra). Ez a változás gyakorlatilag megegyezett a referenciakamat (3 hónapos BUBOR) azonos időszakbeli változásával. Az átlagos kamatfelár 2,3 százalékpont volt. Összességében a vállalati hitel-kamatok eddig leköverték a 2012 nyarán kezdődött kamatcsökkentési ciklust.

Az euro alapú hitelek esetében emelkedett a kamat és egyben a felár is. Az euro alapú hiteleknél a második negyedév során emelkedtek a hitelkamatok, mégpedig átlagosan 2,6 százalékról 3 százalékra. Az euro referenciakamatláb (3 hónapos EURIBOR) nagyjából változatlan maradt az időszakban, így az e feletti felár az előző időszaki 2,4 százalékponttól a második negyedévben 2,8 százalékpont-ra emelkedett.

4. ábra

A vállalati új kihelyezések kamatának és kamatfelárának alakulása

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár.
Forrás: MNB.

A bankrendszer továbbra is kontrakciós a vállalati szegmensben. A vállalkozások hitelpiaci helyzetének megítéléséhez a hitelezési felmérés és a megvalósult ügyletek kamatstatisztikái egyaránt szükségesek. A hitelezési felmérés azt mutatja, hogyan alakulnak a hitelkínálati korlátok, ami alapján eldől, hogy adott vállalat hitelképes-e, míg a kamatstatisztikák a hitelképesnek bizonyult vállalatok finanszírozási költségeit tartalmazzák. Az alacsonyabb kamatlábak az egyéb hitelezési feltételek szigorúsága miatt jelenleg a vállalkozásoknak csak egy szűkebb halmazát érinthetik. 2013 második negyedévében a Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexe az előző negyedévhez képest valamelyest romlott, $-0,6$ százalékos körüli értéket tett ki, azaz ennyivel romlott a reál-GDP a szűk vállalati hitelkínálat miatt a 2012 és 2013 második negyedéve közötti időszakban (5. ábra).

Élénkült a kereslet a hosszú lejáratú hitelek iránt is. A hitelezési felmérés alapján a bankok által észlelt hitelkeresletben megtört a már több negyedév óta megfigyelhető tendencia: 2013 második negyedévében már nemcsak a rövid-, de a hosszú lejáratú hitelek iránt is növekedett a kereslet. Utóbbi fejlemény azért is figyelemre méltó, mert az elmúlt két évben a hosszú lejáratú hitelek iránti kereslet egyre nagyobb mértékű csökkenéséről számoltak be a bankok. A következő félévben a bankok többségének várakozása alapján tovább fog nőni a kereslet mindkét hitelszeg-

5. ábra

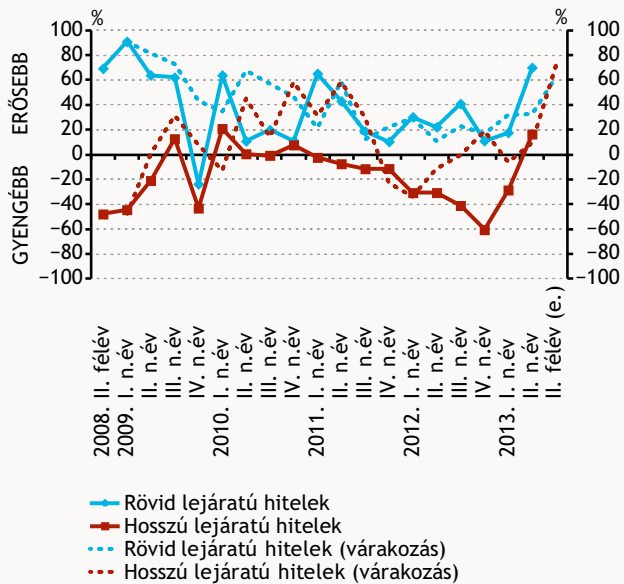
A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a vállalati hitelezésben keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg.
Forrás: MNB.

mensben (6. ábra). A kereslet növekedésére vonatkozó várakozásokban szerepet játszhat a jegybank hitelösztönző programja is, mindamellett a bankok a nagyvállalkozások esetében is növekvő keresletet várnak.

6. ábra
A hitelkereslet változása futamidő szerint

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

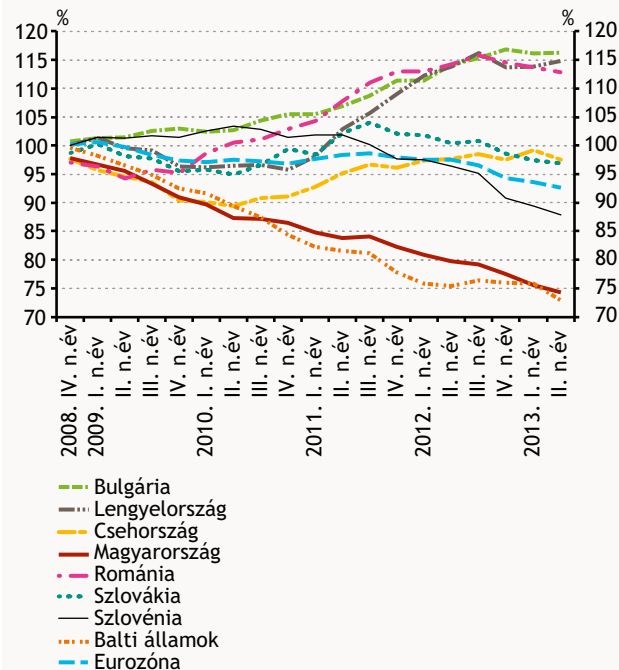
2.1. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A VÁLLALATI HITELEZÉSBEN

A régióban is mérséklődtek a hitelállományok. A nemzetközi kitekintés alapján nagyrészt egységes kép rajzolódik ki a vállalati hitel-állomány alakulásában. A KKE-országok többségében és az eurozónában egyaránt mérséklődött a vállalati hitel-állomány az előző negyedév végéhez képest (7. ábra). A régióban jelentősebb emelkedést egyedül Lengyelország tudott felmutatni. Az eurozóna vállalati hitel-állományának csökkenése a perifériaországok mellett ezúttal a centrumországok többségét is sújtotta. Hozzá kell tenni azonban, hogy Magyarországon, a Baltikumon és Szlovénián kívül a vizsgált országokban a válság előtti, vagy azt meghaladó szint közelében tartózkodik a vállalati hitel-állomány.

A régiós országokban szigorodtak a vállalati hitel-feltételek. A hitelezési kondíciók nemzetközi összehasonlítására a hitelezési felmérések csak korlátozottan alkalmasak, mivel azok a szigorítás/enyhítés irányának változását mutatják, nem pedig annak mértékét. Ennek megfelelően – bár a régióban és az eurozónában szigorodó hitelfeltételekhez képest Magyarországon kedvezőbb a kép ebben a negyedévben – a korábbi jelentős szigorítások miatt hazánkban még mindig nagyobbak lehetnek a hitelkínálati korlátok, mint a régióban. A banki válaszok alapján a feltételek szigorodása mögött továbbra is a gazdasági kilátásokban lévő kockázatok húzódnak meg. Előre tekintve a kelet-közép-

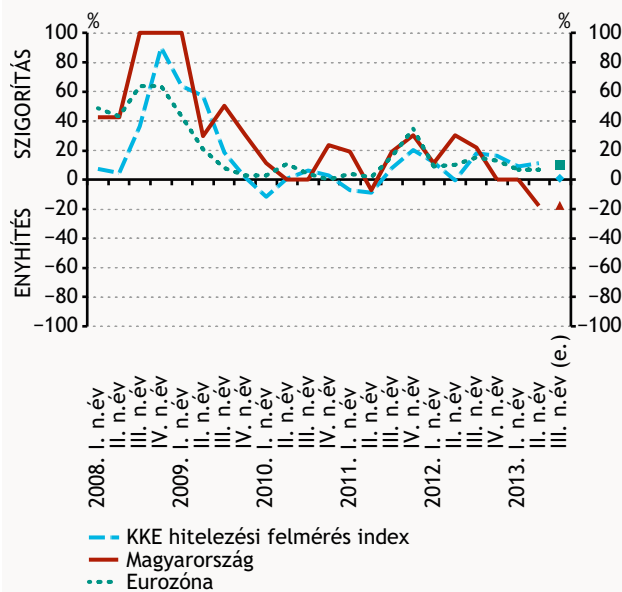
7. ábra
A vállalati hitel-állományok alakulása nemzetközi összehasonlításban

(2008. okt. = 100, árfolyamszűrt)

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

8. ábra
A hazai vállalati hitelezési feltételek nemzetközi összehasonlításban

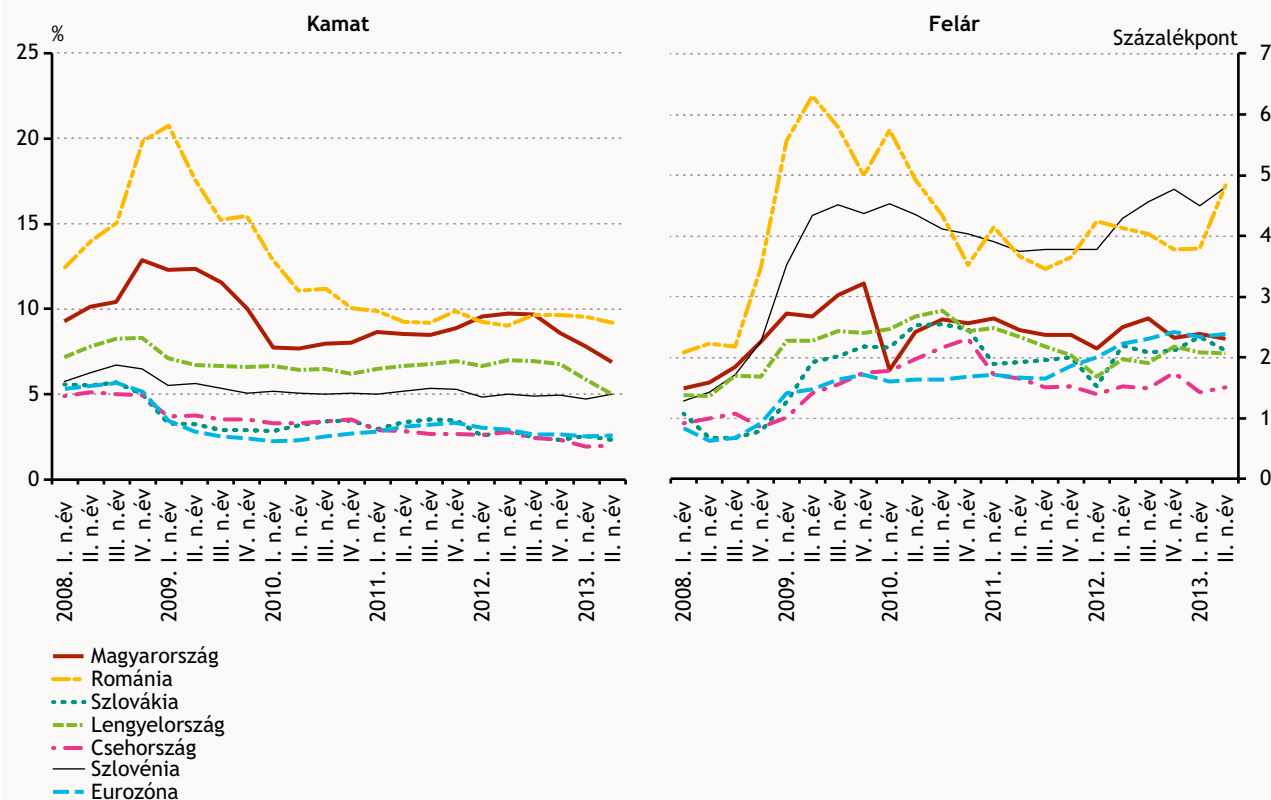

Megjegyzés: KKE-index: rezidensek felé fennálló hitelállomány alapján súlyozva Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia és Románia adatai. Az adatok irányt és nem mértékét jelölnek.

Forrás: EKB, egyes jegybankok, MNB.

9. ábra

Kamatkondíciók nemzetközi összehasonlítása hazai devizában nyújtott vállalati hiteleknél

Forrás: EKB, egyes jegybankok, MNB.

európai országokban további szigorítás, az eurozónában pedig a feltételek változatlanlansága várható.

A régiós országok többségében mérséklődött a kamatszint. A hazai devizában denominált új vállalati hitelek esetében a régióban hazánk mellett Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában csökkentek érdemben a kamatok, míg Szlovéniában emelkedtek az előző negyedévhez képest. Magyarországon a kamatláb annak ellenére, hogy

közel egy éve folyamatosan csökken, régiós összehasonlításban még mindig magasnak számít. A felárak tekintetében viszont nem számítunk kiemelkedőnek. Utóbbi a régiós országok többségében változatlan maradt, kivéve Romániát, ahol a kamatszint mérséklődését meghaladta a referenciakamat csökkenése, melyek eredményeként a felár mintegy 1 százalékponttal emelkedett az előző negyedévhez képest (9. ábra).

1. keretes írás

A Növekedési Hitelprogram (NHP) igénybevételével kapcsolatos eddigi tapasztalatok

A hitelintézeti partnerektől és az üzleti szféra képviselőitől kapott visszajelzések alapján az MNB az eredeti koncepcióhoz képest – a keretösszeg emelésén kívül – két fontosabb módosítást is végrehajtott a programon: egyrészt a hitelek lehívására rendelkezésre álló időkeret meghosszabbításra került egy hónappal, másrészt az I. pillérben jelentkező lényegesen nagyobb hiteligeny miatt az MNB lehetővé tette a hitelintézetek számára, hogy a II. pillérben még fel nem használt kvótájukat az I. pillér keretében történő hitelezésre fordítsák.

Az NHP I. pillér keretein belül augusztus közepéig 124 milliárd forint összegben kötöttek szerződést a bankok kkv-ügyfelekkel. A várakozásoknak megfelelően a program kihasználtsága farnehez, azaz az allokkált összegek döntő részének felhasználása augusztus-szept-

emberben várható. Az augusztusi eleji számokban gyorsuló növekedés látható a szerződéskötésekben, így az allokált összegek várhatóan leszerződésre kerülnek szeptember végére.

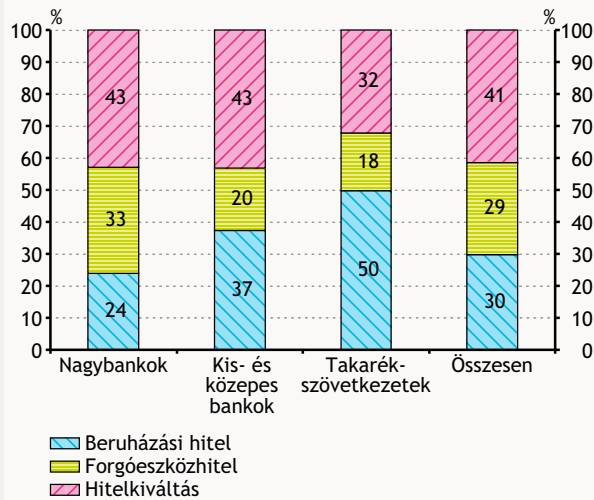
Az eddigi szerződések alapján az új hitelek részesedése a hitelintézeti szektor egészét tekintve közel 60 százalék, melynek fele új beruházási hitel. A hitelkiváltás így az összes folyósítás valamivel több mint 40 százalékát teszi ki. Az új hitelek relatíve magas aránya annak tudható be, hogy a kedvező kamatok hatására megnőtt az ügyfelek hiteligénye. A hitelcélok aránya eltérést mutat a hitelintézetek mérete szerint. Az I. pillérben a nagybankok kisebb részben nyújtanak új beruházási hitelt, és a hitelek közel fele kiváltási célú. A kis- és közepes bankoknál hasonló a kiváltások aránya, de az új hitelek között több a beruházási célú. A takarékszövetkezeteknél ezzel szemben a hitelek több mint fele beruházási hitel, és csak alig több mint negyede hitelkiváltás.

Az átlagos futamidőt nézve az új beruházási hitelek átlagos lejáratára 7,9 év, míg az új forgóeszközhitelké 5,1 év. A hitelkiváltások esetében megnövekedett a hitelek futamideje a kiváltott hitelekéhez képest: a beruházásit kiváltó hiteleknek 7,3 év, míg a forgóeszköz célú kiváltó hiteleknek 5,9 év az átlagos futamideje.

A program II. pillérben – a deviza alapú hitelek kiváltására – valamivel több mint 60 milliárd forint került leszerződésre. Ennek közel 80 százaléka euroalapú hitelt vált ki, míg a maradék 20 százalék svájci frank alapú hiteleket. A második pillérben az átlagos futamidő a beruházási hiteleknél 7,7 év, míg a forgóeszközhitelknél 5,7 év. Az eredeti beruházási hitelekhez képest a futamidő rövidült, míg a forgóeszközök hitelek esetében nem változott érdemben.

Az NHP-szerződések összegének megoszlása terméktípusonként

(az első pillérben)

Forrás: MNB.

3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben

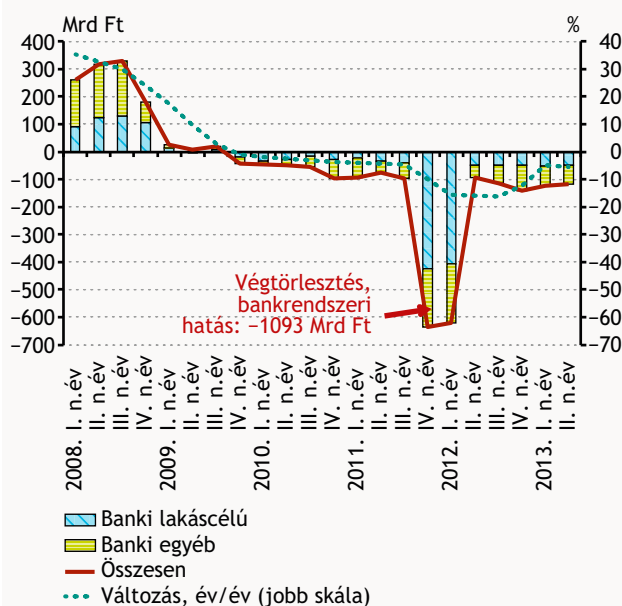
A háztartási szegmensben tovább folytatódott a hitelállomány leépülése, elsősorban a devizahitel-állomány csökkenése miatt. A második negyedév során az állomány 118 milliárd forinttal, éves alapon 5,4 százalékkal mérséklődött. Az állományleépülés ütemét csökkentette, hogy az új kihelyezések volumene elszakadt az év elején tapasztalt történelmi mélypontjától. Ebben jelentős szerepet játszott a – finanszírozási költségeket mintegy 2 százalékponttal mérséklő – állami kamattámogatásos konstrukció keretein belül folyósított lakáscélú hitelek volumenének emelkedése.

A háztartásihitel-feltételekben tovább folytatódott az enyhítés. A megvalósult ügyleteknél a teljes hitelköltség (THM) csökkent; a lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége 10 százalék alá került, erre egyedül 2010 második felében volt példa. A THM csökkenése a referenciakamat csökkenésének tulajdonítható, miközben a kamatfelár nem mérséklődött, így az régiós összehasonlításban továbbra is kiugróan magasnak számít. A szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében ezzel szemben a felár is számottevően csökkent. Az enyhítések ellenére a bankrendszer a háztartási hitelezésben továbbra is kontrakciós a Pénzügyi Kondíciós Index alapján.

A háztartási szegmensben a leépülő devizaállomány miatt folytatódott mind a lakáscélú, mind pedig a fogyasztási célú hitelek mérséklődése. A hazai bankrendszer háztartásihitel-állománya összesen 118 milliárd forinttal mérséklődött az előző negyedévhez képest (10. ábra), ami éves alapon 5,4 százalékos állományleépülést jelent. A csökkenés kiterjedt mind a lakáscélú, mind pedig az egyéb felhasználású hitelekre. Devizális összetételét tekintve a csökkenés döntő része a devizahiteleken realizálódott a válság előtt felépült számottevő állomány töketörlesztése miatt. Ugyanakkor a forintbitelek állománya is – kismértékben, de – mérséklődött.

Az új kihelyezések volumene növekedett historikus mélypontjához képest. A végtörlesztést követő időszakban az új kihelyezésű háztartási hitelek volumene negyedévről negyedévre csökkenve, 2013 elején historikus mélypontjára került. 2013 második negyedévében összesen 85 milliárd forintnyi új hitelt folyósított a hazai bankszektor, 35 százalékkal nagyobb volument, mint az első negyedévben (11. ábra). A teljes kibocsátáson belül 37 milliárd forintot tettek ki a forint alapú lakáshitelek, melyből 30 százalék, összesen 11 milliárd forintnyi volt a kamattámogatású lakáshitelek volumene. A kamattámogatásos konstrukció a piaci kamatozású hitelekhez képesti alacsonyabb kezdeti törlesztőrészeinek köszönhetően a kereslet érdemi növekedése irányába hathat. Az előző időszakokkal összehasonlítva az újonnan folyósított támogatott hitelek mértéke mintegy kétszeresére növekedett a második negyedévben.

10. ábra
A háztartások banki hitelállományának alakulása

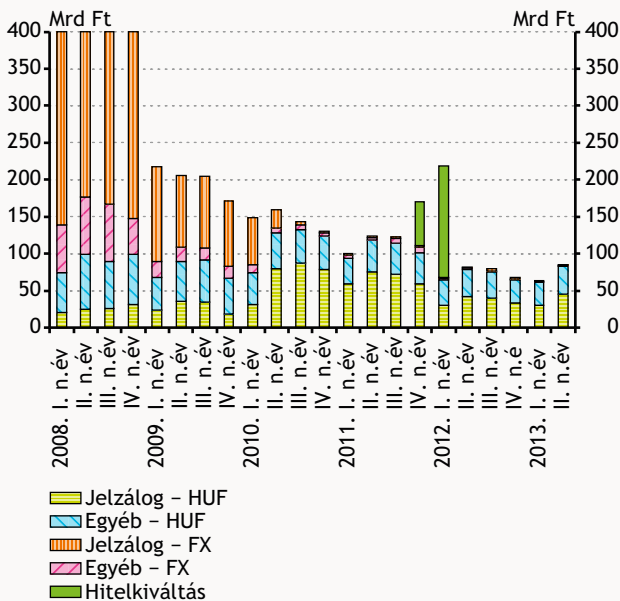

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Pénzügyi vállalkozások bankba történő olvastása ki van szűrve az adatokból.

Forrás: MNB.

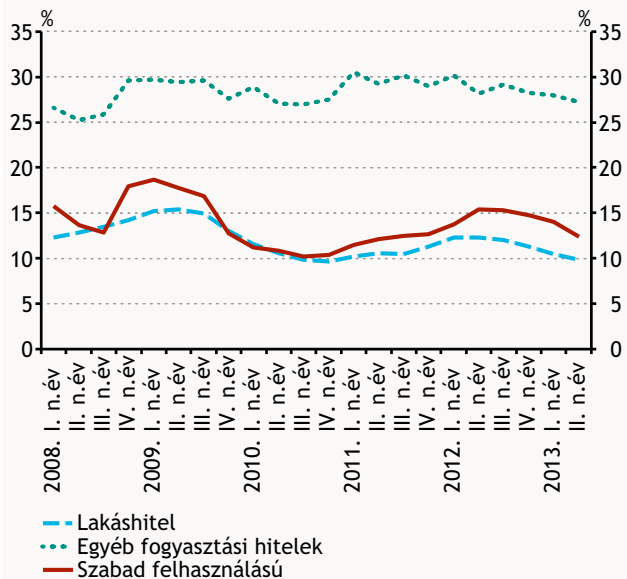
A hitelezési felmérés alapján folytatódott a hitelezési feltételek enyhítése a háztartási szegmensben. A bankok nettó értelemben vett 8 százaléka a lakáscélú, míg közel 40 százaléka a fogyasztási hitelek feltételein enyhített (12.

11. ábra
Új kihelyezések a háztartási szegmensben

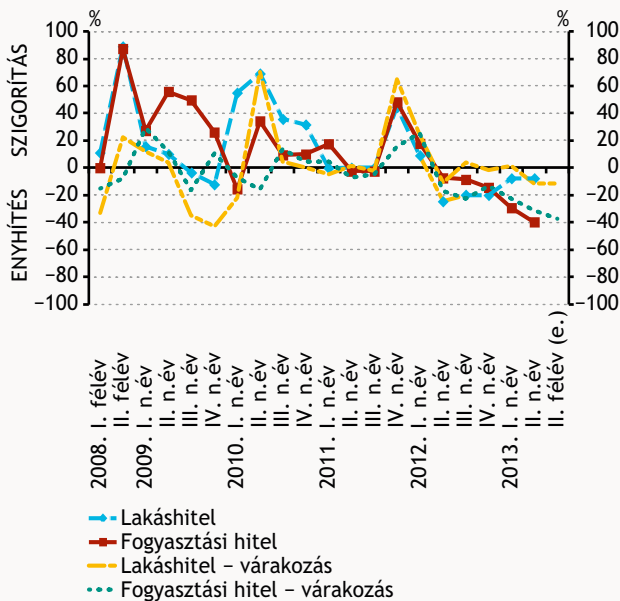
Forrás: MNB.

13. ábra
Az új háztartási hitelek THM-szintjének alakulása

Megjegyzés: Új folyósítású hitelek kamatának negyedéves átlaga.
Forrás: MNB.

12. ábra
A hitelezési feltételek változása

Megjegyzés: A nettó arány a szigorítók és enyhítők különbsége piaci részesedéssel súlyozva.
Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

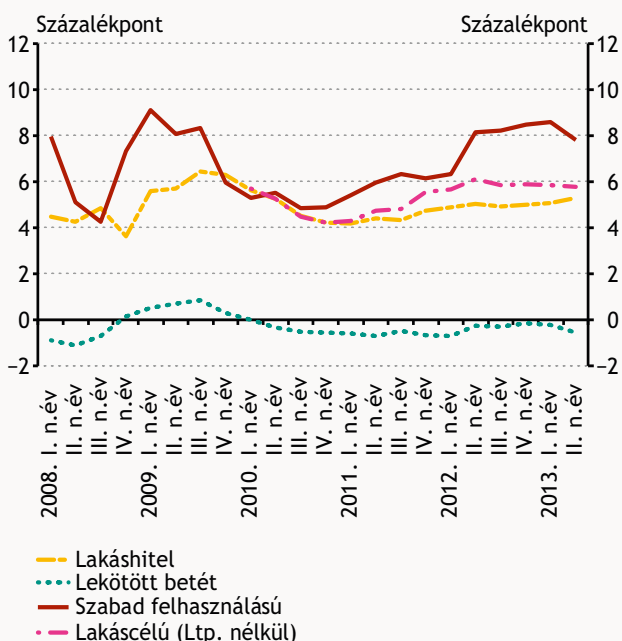
ábra). Utóbbi elsősorban a jelzálogfedezettel nem rendelkező fogyasztási hiteleknél jelentkezett, de a szabad felhasználású jelzáloghiteleket is érintette. A feltételek enyhítése egyaránt megjelent az ár- és nem árjellegű feltételekben mindkét szegmensben: a forrásköltség és hitelkamat közötti szpred mindkét hiteltípus esetén, míg a lakáscélú hiteleknél az LTV, a fogyasztási hiteleknél pedig a minimálisan megkövetelt hitelképességi szint is enyhült. A banki válaszok alapján a feltételek enyhítése a következő félév során is folytatódni fog.

10 százalék alá csökkent a lakáscélú jelzáloghitelek teljes hitelköltsége. A lakáscélú hiteleknél a teljes hitelköltség (THM) az első negyedéves 10,5 százalékról 9,9 százalékra csökkent (13. ábra).² 10 százalék alatti THM az elmúlt években egyedül 2010 második felében volt jellemző. Ugyanakkor két jelentős különbséget ki kell emelni az ezzel az időszakkal történő összehasonlításkor: egyrészt az új kihelyezésekben számottevően nagyobb a piaci részesedése a kedvező kamatozású, speciális konstrukciókat kínáló lakás-takarékpénztáraknak, nélkülük ugyanis a THM 10,4 százalék lenne. Másrészt a referenciakamat feletti felár mintegy másfél százalékponttal magasabb, mint 2010-ben

² A bankok által jelentett kamatszintekben nem jelenik meg az állami kamattámogatás, mivel a bankok a kamatokat a támogatással együtt jelentik. A kamattámogatásos konstrukciók teljes hitelköltsége a banki hirdetémenyek alapján 7 és 8 százalék között mozog, amely mintegy 1,5-2,5 százalékponttal kedvezőbb a piaci kamatozású termékek teljes hitelköltségénél.

14. ábra
Az új háztartási hitelek kamatfelárának alakulása

(THM alapú)

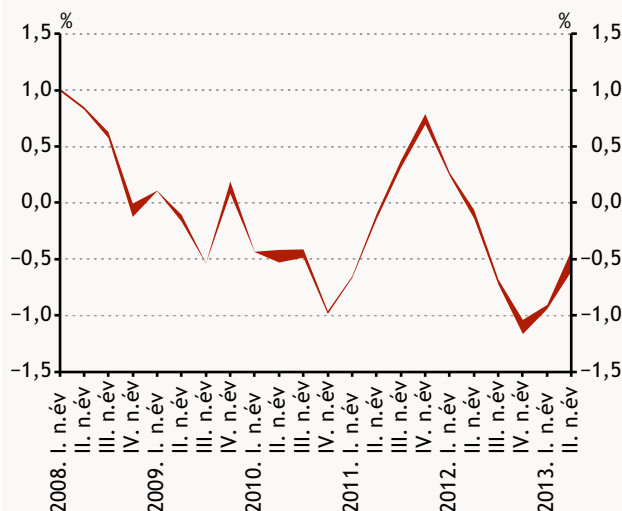
Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelárak negyedéves átlaga.
Forrás: MNB.

(14. ábra). A THM a hagyományos banki konstrukciók esetében lekövette az alapkamat csökkenését, a lakástakarék-pénztáraknál emelkedő felárak miatt azonban az aggregált adatokban nem jelenik meg az alapkamat csökkentések teljes hatása.

Tovább csökkent a szabad felhasználású jelzáloghitelek teljes hitelköltsége is. A szabad felhasználású jelzáloghiteleknel a THM az előző negyedévi 14 százalékos átlagról a második negyedévben 12,4 százalékra csökkent. A referenciakamat az időszak során enyhébb mértékben csökkent, így a felár 8,6 százalékpontból 7,8 százalékpontra mérséklődött. A fedezetlen fogyasztási hiteleknel az átlagos THM 2013 második negyedévében szintén mérséklődött, a második negyedéves átlaga 27,3 százalék volt (13. ábra).

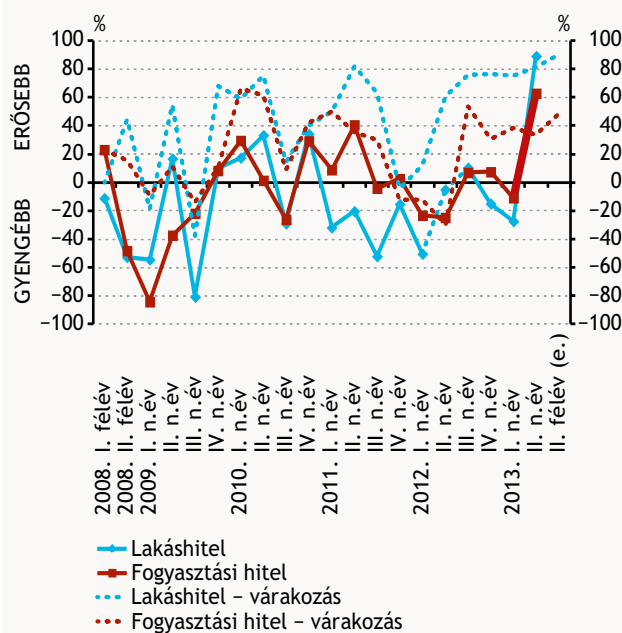
A háztartási szegmensben összességében kontrakciós a bankrendszer. Az enyhítések ellenére az új jelzáloghiteleknel a kamatfelár 5 százalék felett van, a hitel-fedezeti mutató (LTV) pedig átlagosan 53 százalék, miközben a végtörlesztés előtt 60 százalék fölött volt, és a szabályozás 80 százalékot is megenged. A PKI háztartási részindexe az előző negyedévhez képest érdemben javulva -0,6 százalékot tett ki, azaz a bankrendszer a visszafogott hitelkínálatával ekkora mértékben lassította a GDP éves növekedését 2012 és 2013 második negyedéve között (15. ábra).

15. ábra
A PKI háztartási hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a háztartási hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg.
Forrás: MNB.

16. ábra
Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

Élénkülő kereslet figyelhető meg a háztartási szegmensben is. A bankok jelentős többsége több negyedév óta a háztartási hitelek iránti kereslet növekedését várta, bár korábban e várakozások rendre tévesnek bizonyultak. 2013 második negyedévére vonatkozóan azonban a bankok döntő többsége számolt be a lakáscélú és jelentős részük a

fogyasztási hitelek iránti kereslet növekedéséről. Előre tekintve a bankok a kereslet további fokozódására számítanak mindkét szegmensben: a lakáshiteleknél nettó 81 százalékos, míg a fogyasztási hiteleknél nettó 34 százalékos vár keresletlénkületet (16. ábra).

3.1. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A HÁZTARTÁSI HITELEZÉSBEN

Vegyes képet mutat a régióban a háztartási hitel-állományok változása. A kelet-közép-európai régió országaiban heterogén volt a háztartási hitelezés negyedéves változása. Míg Csehországban és Lengyelországban emelkedett a hitel-állomány, addig Szlovéniában és Romániában hazánkhoz hasonlóan mérséklődött a háztartási hitelezés. Az eurozónában nem változott érdemben a háztartások hitelállománya (17. ábra). Hosszabb távon nézve látható, hogy Magyarországon és a Baltikumban folyamatosan zsugorodik a válság előtt felépült jelentős háztartási hitel-állomány, míg azon országokban – Lengyelország, Csehország és Szlovákia –, ahol nem volt a válság előtt jelentős megugrás a hitelezésben, ott folytatódott a pénzügyi mélyülés.

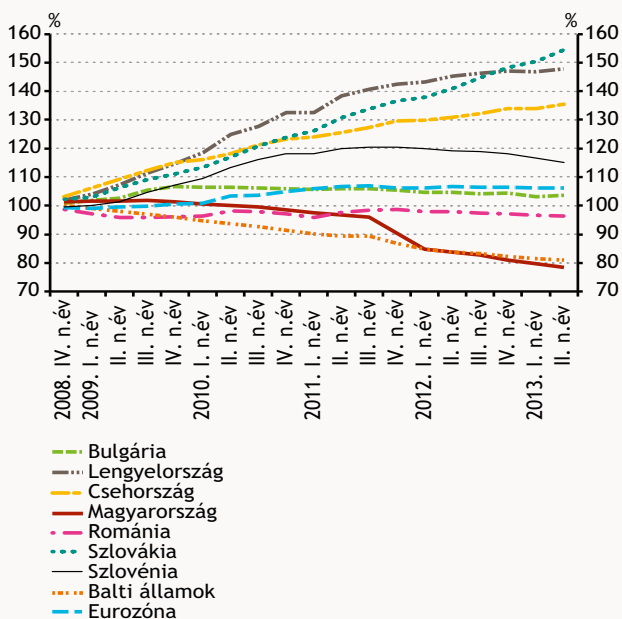
A kelet-közép-európai régióban összességében változatlanok maradtak a háztartási hitel-feltételek. A régió

országaira számolt KKE-index alapján összességében nem változtak a háztartási hitel-feltételek (18. ábra), az országok között azonban felfedezhető némi heterogenitás. Lengyelországban a bankok kis százaléka enyhítésről, míg Szlovákiában a bankok nettó értelemben vett 20 százaléka a feltételek szigorodásáról számolt be. Az eurozónában a feltételek szigorítása kismértékben ugyan, de tovább folytatódott. Előre tekintve a régióban a feltételek változatlansága várható. A kedvező magyar adatok esetén azonban figyelembe kell venni, hogy a végtörlesztés ideje alatt a bankok jelentősen szigorítottak hitelezési feltételeiken.

Mérséklődik a teljes hitelköltség, de vegyes a kép a felárakban. Az eurozónában és a régióban csökkent a lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége az első negyedévben. Mindazonáltal a THM-ek csökkenése a referenciakamatok nagyobb mértékű mérséklődése miatt nem minden esetben járt együtt a felár csökkenésével (19. ábra). Szlovákiában és Csehországban csökkentek, Szlovéniában és az eurozónában nem változtak, míg Romániában emelkedtek a 3 hónapos bankközi hozam felett számított felárak. Magyarországon a kamatfelárak változatlanul lényegesen, mintegy 2 százalékponttal magasabbak, mint a régióban és az eurozónában.

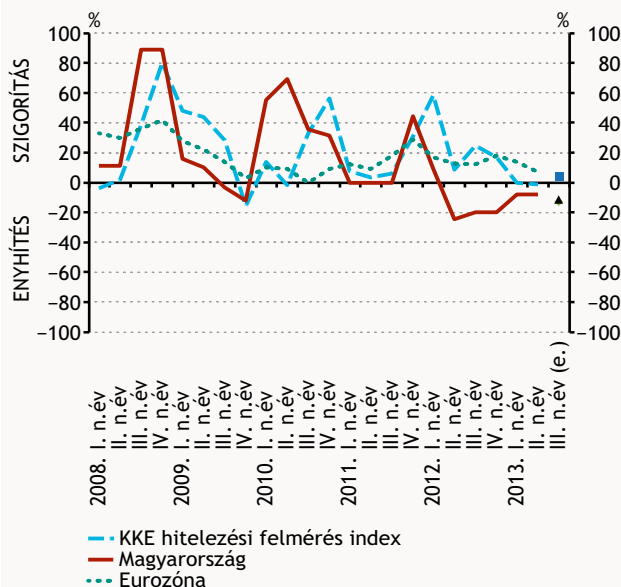
17. ábra
A háztartási hitel-állományok alakulása nemzetközi összehasonlításban

(2008. okt. = 100, árfolyamszűrt)

Forrás: EKB, egyes jegybankok, MNB.

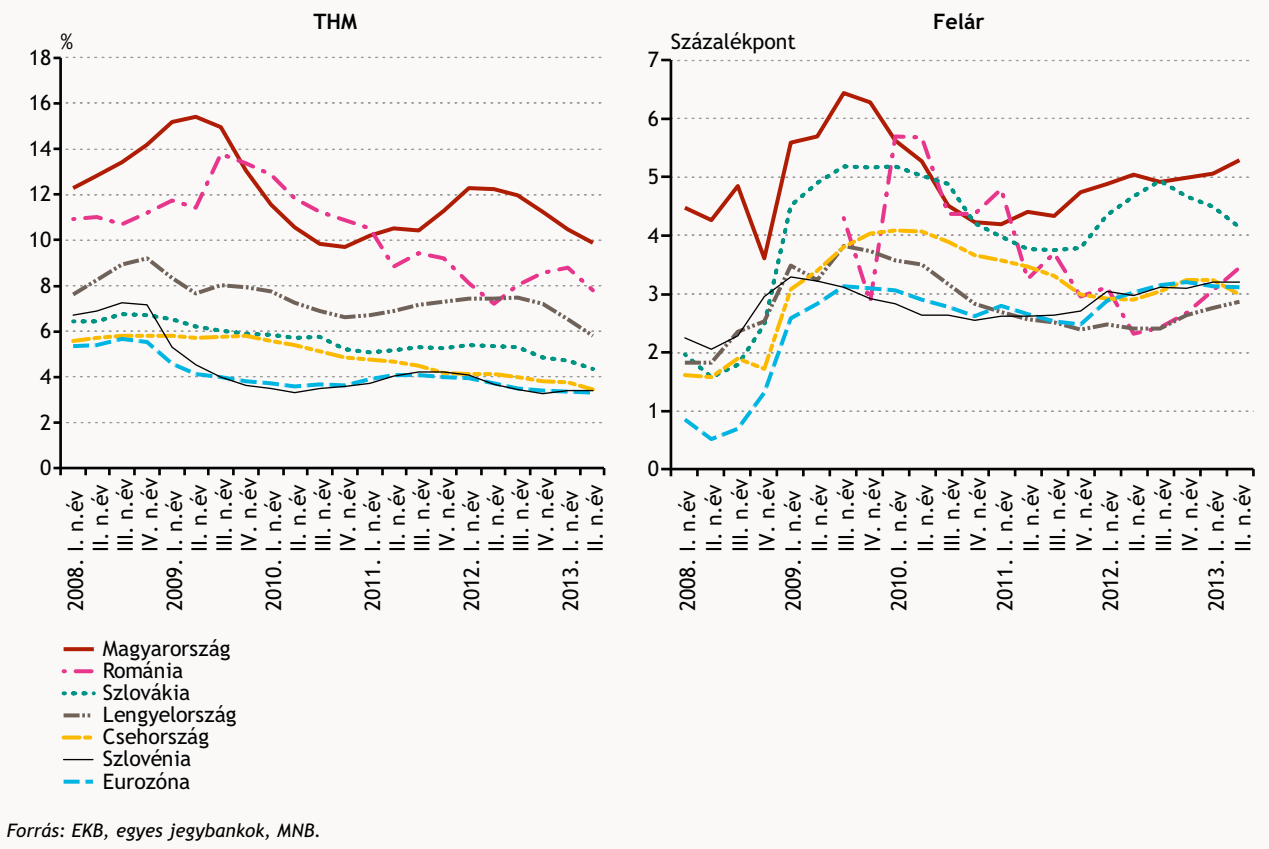
18. ábra
Háztartási hitel-feltételek nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: KKE-index: rezidensek felé fennálló hitelállomány alapján súlyozva Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia és Románia adatai. Szlovákia esetén csak féléves adatok állnak rendelkezésre, ezeket alkalmaztuk két negyedévre. Az adatok irányt és nem mértéket jelölnek. Forrás: EKB, egyes jegybankok, MNB.

19. ábra

Teljes hitelköltség nemzetközi összehasonlítása a hazai devizában nyújtott lakáscélú hiteleknel

Melléklet: Módszertani megjegyzések

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hiteलगgregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladatok statisztikai adatok közlése a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatóak az összeállított statisztikák és a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe: <http://www.mnb.hu/Statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 14 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2013. második negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 92 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 94 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitelpiac 84 százalékát, az üzleti ingatlanhitelek piacának 94 százalékát képviselik. Az önkormányzati hitelek szegmensében összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2013. második negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kitétségeinek 97 százalékát fedik le.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll, illetve a 2010 januárjában végrehajtott felmérés óta aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A visszatekintő kérdések 2013 második negyedévére (2013 első negyedévéhez képest), az előre tekintő kérdések a következő féléves időszakra, azaz

2013 második félévét lefedő időszakra vonatkoznak (2013 második negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2013. július 1. és 16. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található:

<http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)

A PKI a pénzpiacok viselkedését reprezentáló rövid kamatok és nominális árfolyam mellett a pénzügyi közvetítőrendszert jellemző egyéb ár-, mennyiségi és kvalitatív változókból található információt sűríti egy indikátorváltozóba. A PKI a pénzügyi szektor hatását méri a reálgazdaságra. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI éves változása azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi és a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A PKI-t meghatározó változók súlyait egy olyan VAR (vektor autoregresszív) modelltől származtatjuk, amely a Tamási-Világi (2011)³ által kifejlesztett bayesi strukturális VAR-modellen alapul. A VAR-modellben az úgynevezett előjel-restríciós módszerrel azonosítani lehet a monetáris politikai sokkokat, valamint a pénzügyi piacok és bankrendszer kínálati sokkjait. Az azonosított sokkok segítségével kiszámítható, hogy az egyes pénzügyi változók váratlan megváltozásai hogyan hatnak a GDP növekedésére. A módszertan előnye, hogy kiszűrhető a pénzügyi változók endogén reakciója a konjunkció alakulására, vagyis valódi ok-okozati kapcsolat azonosítható.

³ TAMÁSI, B.-VILÁGI B. (2011): Identification of Credit Supply Shocks in a Bayesian SVAR model of the Hungarian Economy. *MNB Working Papers*, 2011/07.

A PKI a következő változókon alapul:

- 3 hónapos bankközi kamat (BUBOR),
- nomináleffektív árfolyam,
- vállalati hitel-állomány,
- lakossági- (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hitel-állomány,
- kamatmarzs a vállalati hiteleken,
- kamatmarzs a lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hiteleken.

A teljes PKI mellett kiszámolhatók részindexek is. Így például a pénzügyi hatásoktól megtisztított „bankrendszeri” PKI a hitelek és a kamatmarzsok súlyozásával készül. Ugyanak-

kor a PKI alapjául szolgáló VAR-modell arra nézve nem szolgáltat információt, hogy a bankközi kamat mekkora részben hat a fogyasztási és mekkora részben a vállalati hiteleken keresztül. Erre csak hozzávetőleges becslést tudunk adni a fogyasztási és a vállalati forinthitelek részesedésének a felhasználásával. Ezt a bizonytalanságot fejezi ki az, hogy a fogyasztási, illetve a vállalati hitelezésnek a GDP-re gyakorolt hatását sávos ábrákon jelenítjük meg. A sáv egyik határa csak a hitelmennyiségnek és a kamatmarzsoknak a VAR-modell alapján kiszámolt hatását méri. A sáv másik határának a kiszámolásához a pénzügyi kamatok hatását is figyelembe vesszük, de ez a kalkuláció már nem a VAR-modellen, hanem a fent jelzett becslésen alapul.

Hitelezési folyamatok

2013. augusztus

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

